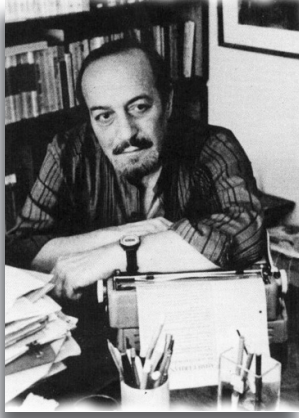

Cemal Süreyya

BERNA AKYÜZ SİZGEN

Asıl adı Cemalettin Seber olan Cemal Süreyya, 1931 yılında, Erzincan'da, Gülbeyaz Hanım'la Hüseyin Bey'in ilk çocukları olarak dünyaya gelir. Geniş ve varlıklı ailesinin yaşam koşulları, yaşanan zorunlu göç olayları nedeniyle birdenbire değişir. Cemalettin altı yaşındayken bindirildikleri trenden Bilecik'te indirilirler. Bu yolculuk, ailenin yaşamında yer alacak trajik olayların da başlangıcı olur. Ekonomik anlamda sıkıntıya düşen aile, Gülbeyaz Hanım'ın çocuk düşürerek ölümü üzerine bir kez daha sarsılır. Hüseyin Bey, oğluna "*Kuyuya sarkıtan kadın/ Saçından kavrayıp kızkardeşimi*" (Süreyya 2000a: 267) dizelerini yazdıran bir evlilik daha yapar.¹ Bu evlilik, Cemalettin'in de, evden uzaklaşmak gayesiyle, parasız yatılılık sınavına girmesine neden olur. Beyoğlu 37. İlkokulunda başlayan öğrenim hayatı, Bilecik Birinci İlkokulunun ardından Bilecik Ortaokulunda devam eder. İlkokuldaki başarılı öğrenciliğini burada da sürdürür. 1947-1948 yılında yine parasız yatılı olarak, Haydarpaşa Lisesine girer. Bu süreçte, Hüseyin Bey de, öncekine tamamen zıt kişilikte bir başka kadınla evlenmiştir.

Cemal Süreyya, lisenin ardından Siyasal Bilgiler Fakültesi, Maliye ve İktisat Bölümüne girer. Burada öğrenciliğini sürdürürken bir yandan da kendi çabalarıyla Fransızca bilgisini ilerletir.

Ortaokuldan sınıf arkadaşı Seniha Nemli ile 1953 yılında evlenir. Ayçe adını verdikleri bir kızları olur. 1954 yılında da Eskişehir Vergi Dairesinde memuriyet hayatına başlar.

Şairin babası Hüseyin Bey, 1957 Haziranında geçirdiği bir trafik kazası sonucu ölür. "*Sen ki gözlerinle görmüştün 57'de / Babanın parçalanmış beynini / Kâğıt*

Şairin babası Hüseyin Bey, 1957 Haziranında geçirdiği bir trafik kazası sonucu ölür. "*Sen ki gözlerinle görmüştün 57'de / Babanın parçalanmış beynini / Kâğıt*

¹ Şairin yaşam öyküsünden şiirine yansıyan unsurlar için Perinçek, Feyza-Duruel, Nursel, (1995), *Cemal Süreyya- Şairin Hayatı Şiire Dahil*, (İstanbul: Kaynak yay.) adlı kitaba bakılabilir.

bir paketle koydular mezara/ İstesen belki elleyebilirdin de / Ama ağlamak haramdı sana” (Süreya 2000a: 95)

Askerlik görevini 1959-1960 yıllarında Ankara’da tamamlayan şair, bir yandan da fark derslerini vererek Hukuk Fakültesi diplomasını alır. 1961 yılında Maliye Bakanlığı tarafından gönderildiği Paris’te bir yıl kalır. Memuriyet hayatı da, özel hayatı da çalkantılı biçimde sürer. Özel hayatına dört evlilik, bir erkek evlat ve bunlar dışında, iz bırakıcı birkaç ilişki daha sığdırır. Maliye Müfettişliği, Darphane Müdürlüğü gibi üst düzey memuriyetlerde bulunur. 1982 yılında emekli olur.

1990 yılında, oğlu Memo (Mehmet Emrah Seber) ile ilgili türlü sorunların yoğun olarak yaşandığı kısa bir süreçten sonra, Haydarpaşa Numune Hastanesinde hayata veda eder.

Henüz ortaokuldayken kendisine “Cemal Süreyya Seber”i şair adı olarak seçen Cemal Süreya, Haydarpaşa Lisesi’ndeki ilk iki yılında eski edebiyatla ilgilenir, sonra yeni edebiyata yönelir. Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde Sezai Karakoç, Muzaffer Buyrukçu gibi isimlerden oluşan bir arkadaş grubu edinir. Fakültenin üçüncü sınıfındayken *Kazgan Dergisi*’nin yayın kurulu başkanı olur ve bu dergide Cemasef takma adıyla yazılar, şiirler, desenler yayımlar. 8 Ocak 1953’te *Mülkiye Dergisi*’nde Cemal Süreyya imzasıyla *Şarkısı Beyaz* adlı şiirini yayımlar. Aynı dergide “Di Gel”, “Çıkmaz Sınır” adlı şiirleri de yayınlanır.

Şairin, 1954 Haziranında *Yeditepe Dergisi*’nde yayınlanan *Gül* adlı şiiri, özgün imge kurgusuyla geniş yankı uyandırır ve edebiyat çevrelerinde adının duyulmaya başlamasını sağlar. *Gülü alıyorum yüzüme sürüyorum / Her nasılsa sokağa düşmüş / Kolumu kanadımı kırıyorum / Bir kan oluyor bir kıyamet bir çalgı / Ve zurnanın ucunda yepyeni bir Çingene* (Süreya 2000 a: 12)

Memuriyet nedeniyle 1955 yılında İstanbul’a taşınan şair, edebiyat çevrelerinde daha sık görülmeye başlar. *Evrin, Yeditepe, Yenilik, Şiir Sanatı* gibi dergilerde şiirler yayımlar. Elma adlı şiirinde adındaki y harflerinden birini attığını duyurur. Aynı yıllarda Osman Mazlum takma adıyla da kuramsal yazılar yazar.

1956-1958 yılları arasında verdiği ürünler, şiir üzerine yazdığı yazılarla, o yıllarda yeni bir şiir hareketi olarak beliren İkinci Yeni’ nin öncüleri arasında sayılır.

İlk şiir kitabı olan *Üvercinka*, Şubat 1958’de yayınlanır ve ilk baskısı altı ayda tükenir. Bu kitap, o günkü Türk şiirine yeni bir soluk getirir ve 1959’da

Arif Damar'ın *İstanbul Bulutu* adlı kitabıyla birlikte Yeditepe Şiir Ödülü'nü alır.

Cemal Süreya için dergicilik de neredeyse şiir kadar önemli bir uğraşı alanıdır. Yaşamının sonuna dek, "kendisine ait bir dergi" düşünür. Bu düşünüşü ilk olarak 1960 Ağustosunda gerçeğe dönüştürür ve *Papirüs*'ün ilk sayısını çıkarır, ancak bazı sorunlar nedeniyle dergi yalnızca iki sayıyla sınırlı kalır. Düşünden vazgeçmeyen şair, yaşamının sonuna dek birkaç kez daha bu dergiyi yeniden çıkarmayı başarır.

Şair, özellikle ekonomik getirileri nedeniyle çevirmenlik de yapar. *Küçük Prens*, *Dine Karşı Düşüncenin Tarihi*, *Aşkın Suçları*, *Büyük Ahlak Doktrinleri* şairin çevirisini yaptığı eserlerden bazılarıdır. Ayrıca, Fransız şiirinden yaptığı çeviriler de *Yürek Ki Paramparça* adıyla kitaplaştırılmıştır. *Göçebe*, şairin ikinci şiir kitabı olarak 1965'te yayınlanır. Kitap, 1966'da Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü kazanır. Üçüncü şiir kitabı olan *Beni Öp Sonra Doğur Beni*, Ekim 1973'te yayınlanır.

Şair, 1970'li yılların sonlarında değişik dergilerde, şiirlerden çok düz yazılarıyla görülmeye başlar. Mart 1979'dan itibaren *Aydınlık Gazetesi*'nde "Paçal" başlığı altında düz yazılar yazar.

Düz yazılardan oluşan bir başka kitabı *Şapkam Dolu Çiçekle*, 1976 yılında, *Politika Gazetesi*'nde "Günübirlik" adlı köşede yazdığı yazılarsa 1982'de aynı adla kitap olarak yayınlanır.

Sevda Sözleri (Uçurumda Açan), şairin o güne dek çıkardığı şiir kitaplarının toplu basımı olarak 1984'te yayınlanır.

Milliyet Sanat'ta başladığı günlüklerini *Hürriyet Gösteri*'de sürdürür. *Çocukça Dergisi*'nde "Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi" başlıklı yazılar yazar. *2000'e Doğru Dergisi*'nde yazdığı "Söz Senaryoları" ile "İzdüşümler" yazılarını çok önemser ve bu yazılarda kendisini "Türkiye'nin en iyi portre yazarı" olarak niteler. Gerçekten de, şairin portreleri ve günlükleri yayımlandıkları dönemde çok okunan yazılar arasındadır. Adını andığımız ve alıntı yaptığımız kitaplar dışında *99 Yüz*, *Papirüs'ten Başyazılar* gibi düz yazılardan oluşan kitapları da bulunur. Ayrıca Şair, *Mülkiyeli Şairler Antolojisi* ve *100 Aşk Şiiri* adlı şiir seçkileri de hazırlamıştır. Eşi Zühal Tekkanat'a yazmış olduğu mektuplardan oluşan *On Üç Günün Mektupları* edebiyatımızın en güzel mektup örneklerindedir. Günlükleri de *999. Gün: Üstü Kalsın* ve daha sonra da *Günler* adıyla kitaplaştırılmıştır.

Dergilerde sıkça görüldüğü bu yıllarda şiir kitabı yayımlamadığı için eleş-

tirilen şair, bu eleştirilere de yanıt vermek istercesine iki yeni şiir kitabını birer gün arayla yayımlar. *Sıcak Nal*, 31 Mart 1988'de; *Güz Bitiği* ise 1 Nisan 1988'de yayınlanır. Bu iki kitap şaire 1988 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü kazandırır. Şair, kendisini çok mutlu eden bu ödülü "Behçet Hoca kalktı, beni alımdan öptü" sözleriyle anlatır.

Şairliğin yanı sıra şiir kuramcılığı da yaptığını söyleyebileceğimiz Cemal Süreya, pek çok yazısında, denemesinde ve söyleşisinde şiirin ne olduğuna, nasıl olması gerektiğine ve türlü niteliklerine değinir.

Bu noktada belirtilmesi gereken unsurlardan biri, onun İkinci Yeni şiir hareketine bağlı bir şair olduğudur. Hareketin adının ve esaslarının belirlenmesinde etkin bir rol oynamamışsa da, belirlenmiş ilkeleri anlatma, açıklama çabasına yoğun bir biçimde girişmiştir. Bu nedenle, onun yazı ve söyleşilerinde anlattığı, açıkladığı şiir nitelikleri, İkinci Yeni'yi de açıklamak gibi bir yan amaç güder. Ancak, yazı ve söyleşilerinde bu ilkeleri kabullenmiş görünen Şair, bunları şiirlerinde uygulama konusunda daha ölçülü bir tutum içindedir.

572

Şairin en sık işlediği temalar, aşk, kadın, yalnızlık, sosyal ve siyasal eleştiriler, ölüm, Tanrı düşüncesi, portreler ve manzum poetikadır. Onun şiirlerinin içeriğinde bireyselden sosyal olana doğru bir genişleme göze çarpar.

Cemal Süreya'nın şiirlerinde imge özel bir yere sahiptir. Şair, yayımlanmış ilk şiiri olan "Şarkısı Beyaz" da *Ve suların altında mavileyin/ Küstah bir çalparaydı ayağını uzatmış/ Mesut hatrasına balıkların./ Ve kocaman küfürleriyle sarhoş/ Yattardı yavaşlamış tüyleriyle/ Gemicilerin öldürdüğü kuş* (Süreya 2000a: 277) dizelerinde başarılı bir biçimde kullandığı imgeye pek çok şiirinde yer verir. Şair *Aşktın sen kokundan bildim seni / Bir ahurın içinde gezdirilmiş gül kokusu* (Süreya 2000 a: 149) dizelerinde de yine imgenin başarıyla kullanılmasını örnekendirir. Ancak, şair, imge kullanımını konusunda da bazı ölçütlere dikkat edilmesini ister. "İmge, mutlaka bir şeyin karşılığı olmalıdır. Kökte bir şeye bağlanmalıdır. Yoksa bir yere bağlanmadan yapılan şey imge değil, söz oyunudur bence." (Duruel 1997: 174). Şairin pek çok şiirinde yer verdiği imgeler, onun şiirini "kapalı şiir" hâline getirmemiş, ancak, biraz güç anlaşılır şiirler olmalarına yol açmıştır. Kullandığı pek çok imge, şaire yakın bir bilgi ve kültür birikimine ulaşılarak ya da onun yaşam öyküsünden yola çıkılarak çözülebilir.

Şair, "sanat yapıtındaki ince, seçkin espri" (Süreya 2000b: 195), "halis bir somutlayıcı" (Süreya 2000b: 317) şeklinde nitelediği humour'dan da sıkça yararlanır. *Kontenjan senatörü bir bayan vardı ya,/ Fuzuli'nin cinsel eğitim görmedi-*

ğini söylemiş/ Söyler miydi şairle çekilmiş olmasa tenhaya/ Demek üç yüzyıl önce Leyla'dan daha işveliymiş (Süreya 2000a: 288) dizeleri bunun başarılı örneklerinden biridir.

Bilindiği gibi İkinci Yeni'nin ayrı bir şiir dili ya da dil deformasyonu gibi konularda çok aşırı örnekleri de bulunur. Ancak, Cemal Süreya bu konularda da aşırılıktan yana değildir. “Şiir ayrı bir dildir ama kuş dili de değildir.” (Süreya 2000b: 296) derken bu aşırılığı eleştirir. *Ben nice gözle nice denizle nice gazelle / Rimle gördüm rimle bildim rimle yaşadım seni* (Süreya 2000a: 42) dizeleri standart dilden farklı uygulamalar konusunda şairin şiirlerinde görülen uç örneklerdendir. Bu gibi örneklerin yanı sıra Şairin şiirlerinde karşılaştığımız bir durum da standart söz diziminden sapmalar şeklindedir. *Gibi bir Erzurumlu yanından geçen minarelerin.* (Süreya 2000a: 30)

Şiirin konuşma dilinden uzaklaşmaması gerektiğini söyler. *Nasıl anımsamazsın öbür Selim'i ve Murad'ı / Hani şu ayyaş Selim ve mastor Murad;/ Tuhaftır, tü-tünü, içkiyi de yasaklamışlardı. / -İçki hakladı Selim'i / Esrarla tükendi Murad* (Süreya 2000a: 193) dizelerinde de şairin bu tutumunu görebiliriz.

“Karşılığı olan eski sözlerden kaçınıyorum elbet” (Duruel 1997: 15) diyerek dildeki yenileşme hareketlerini desteklediğini belirten Cemal Süreya, “*Dil devrimini yürütmek için şiiri feda etmek yerine şiiri feda etmeden dil devrimini yürütmeyi benimsesek daha uygun olmaz mı?*” (Süreya 2000b: 274) diye sorarak bu yenileşmeyi desteklemenin ana amaç hâline gelmemesini ister. Şairin dildeki yenileşme hareketlerine ihtiyatla yaklaşmasının iki temel nedeni vardır. “Düşünürken sinema perdesine beyaz perde deyip sonra bunu şiirine -ak getirdi- diye aktaran sanatçının gerçeği adlandırışındaki ufak özdenlik gürültüye gitmiştir.” İkinci nedeni ise şöyle açıklar: “... daha hiç tutunmamış, bir yerlerde kullanılmamış kelimeler... Bir gelenekleri, eskiden kullanılmışlıkları, serüvenleri yoktur. Böyle geleneksiz, serüvensiz, tıfıl kelimelerle şiir yoluna çıkmak çok zor, çok tehlikeli. Çünkü sanatta, özellikle şiir sanatında humour gelenekten doğar.” (Süreya 2000b: 274) Şairin bu gerekçelerinin haklılığı inkâr edilemez. Ayrıca, şair bu gerekçelerle karşı çıktığı durumun öz Türkçe sözcükleri kullanmak değil de tutunmamış, yaygınlaşmamış sözcükler olduğunu vurgular. Cemal Süreya, şiirlerinde kullandığı dille de tüm bu görüşleri desteklemiş, doğrulamıştır. Şiirlerinde özenli bir dil kullanmıştır. Sözcükler arasında eski-yeni ayrımını çok önemsememiştir. Dil deformasyonunda da çok aşırılığa kaçmamıştır. Ancak, *Duyarlıksız bir öreke/ İşbirlikçi bir kampına* (Süreya 2000a: 125) dizelerinde olduğu gibi “geleneksiz, serüvensiz, tıfıl” sözcükleri

de yer yer kullandığı görülür.

Şairin, “Folklor Şiire Düşman” (Süreya 1992a: 23) adlı yazısı Türk edebiyatçıları arasında oldukça geniş bir yankı uyandırır. Bu yazı, onun halk edebiyatının, folklorun karşısındaymış gibi algılanmasına yol açar. Oysa, asıl anlatmak istediği, halk şiirinin kalıplaşmış kelime bloklarının yalnızca kelimeye dayanan çağdaş şiirin şiirsel yükünü taşıyamayacağıdır. Kalıplaşmış kelime bloklarını bölerek ya da değiştirerek onlara yeni çağrışımlar yüklenemeyeceğini iddia eder. Ayrıca, halk şiirindeki böylesi kalıp ifadelerin, Şairin kendi kişiliğini ortaya koymasını engelleyeceğini belirtir. Bu düşüncelerdeki haklılık payı “folklor şiire düşman” genellemesini doğru kılacak boyutta değildir. Ancak, bu sözde, Şairin iddialı, tartışma yaratacak sözler etme arzusunun rol oynadığını düşünebiliriz. Daha sonraki yıllarda, halk şiirine yaklaşımı da daha olumlu bir çizgiye kaymıştır.

Şiirin belli temalar etrafında dönüp durmasına karşı çıkan Şair, onda her şeyi anlatma özgürlüğü olduğunu söyler. “*Ayrıntılar, bireysel durumlar, hayatın günübirlik ve küçük görünümlerini şiirde arayın ki bulasınız artık. Bana sorarsanız yanlış bir tutumdur bu. Çünkü şiiri biraz da o dediğim küçük şeyler yaratır.*” (Süreya 1992b: 7)

574

Cemal Süreya, şiirlerinin çoğunda serbest nazım biçimlerini kullanmıştır. Bunlarla birlikte, divan şiirinden geliştirilen nazım biçimlerini de kullanan Şair, halk şiirinden alınan nazım biçimlerine ise fazla rağbet etmemiştir. Şiirlerin büyük bir kısmında da, farklı nazım biçimlerinin bir arada kullanıldığı görülür. Şair, hangi nazım biçimini kullanmış olursa olsun, o nazım biçimini klasik yapıyla uygulamaktansa, türlü değişiklikler, yenilikler yapmayı tercih etmiştir.

Edebî sanatlardan teşhis, intak, teşbih, istiare, mecaz-ı mürsel, tariz, hüsn-i ta’lil, leff ü neşr, tezat ve telmih şairin şiirlerinde yer yer karşımıza çıkar. *Serin ve rahat ateşini düşün İbrahim’in* (Süreya 2000a: 88) dizesinde Hz. İbrahim’in ateşte yanmama mucizesine telmih vardır. *Tiren kuşları daha Eskişehir’den başlayarak / Çarpa çarpa bedenlerini kara vagonlara / Can boyasıyla çizer portresinin ilk çizgilerini* (Süreya 2000a: 163) dizelerinde ise “can boyası” ile “kan”ı anlatan şair, istiare yapmıştır.

Cemal Süreya, divan şiiri geleneğinin yanı sıra halk şiiri geleneğinden ve halk kültüründen de beslenir. Çocukluğunda ailesinden almış olduğu halk kültürü, memuriyeti boyunca Anadolu’nun farklı bölgelerini görmüş olması ve halk kültürümüzdeki türlü trajedilere olan duyarlılığı bu beslenmenin ana

damarlarını oluşturur. Şairin şiirlerinde Türk ve dünya edebiyatının önemli isimlerini görmek de mümkündür. Şair, kimi şiirlerinde bu isimlerden bazılarını kendince değerlendirir, bazı şiirlerinde ise bu isimlere ya da onların önemli eserlerine göndermelerde bulunur. Ayrıca, şiirlerinden yola çıkılarak, Cemal Süreya'nın edebiyat dışındaki bazı sanat dallarında özellikle resim sanatında azımsanmayacak bir bilgisi olduğu düşünülebilir.

Şair, şiirlerinde genellikle ölçüye bağlı kalmamış, serbest şiirler yazmıştır. Ancak, bazı şiirlerinde hece ölçüsüne yer verdiği görülür. Bu şiirlerde de, genellikle birden fazla ölçü kalıbını bir arada kullanır.

Uyak konusundaysa, çok tutarlı bir tavrı yoktur. Bazı şiirlerinde uyağa düzenli bir biçimde yer vererek sarmal, çapraz ya da üçüncü dizinin serbest olduğu bir uyak sistemi kullanırken, bazılarında uyağı düzensiz bir biçimde dizelere serpiştirmiştir. Şiirin ritmini düzenlemede, rediflerden daha sık yararlanmıştır. Kullandığı redifler, sözcük sonundaki ekler olabildiği gibi, yinelenen dize, söz grubu ya da sözcük de olabilir. Ancak, istediği takdirde uyak ve redifi başarıyla kullanmıştır. *Atı'lar deltalara gömülen atı'lar / Saçı'lar fiyortları öpen saçı'lar / Kutu'lar, Haliçlerden susmuş kutu'lar / Takı'lar eski aşkları imler takı'lar* (Süreya 2000a: 243)

575

Şiirin ritmi konusunda aliterasyonlardan da yer yer yararlanmıştır: *Sen ne iydin güzeldiyse de çirkindiysen de / Kocan ne iydi sonra Niyde ilinden gökyüzleri* (Süreya 2000a: 42)

Özellikle erotik temalı şiirlerle siyasal yapıyı eleştiren şiirlerde mizahi üslubu başarıyla kullanmıştır. Bazı şiirlerinde tahkiyeli üslubu (öyküleme üslubu) kullanmış olsa da, betimleyici üslubu kullandığı şiirler, onun sözcüklerle arasındaki güçlü ilişkiyi açıkça sergiler. Şiirin dava aracı niteliğiyle sınırlandırılmasına karşı çıkan Şair, kitlelere yönelik hitabet üslubunu ve slogancı söylemi kullanmamıştır. Bazı şiirlerinde nesir üslubundan da yararlanmış, nazım ve nesri bir arada kullanmıştır. Ancak, bu durumun fazla abartıldığı takdirde, şiir için tehlikeli olacağını da belirtir.

Cemal Süreya, Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde kendisine özel bir yer edinebilmiş bir sanatçıdır. İkinci Yeni'nin en tanınmış şairlerindedir. Bu tanınımlıkta, erotik unsurlara yer verdiği şiirlerinin ve mizahi üslubu başarıyla kullanmış olmasının payı büyüktür. Şiirinin estetik yönünü hiç ihmal etmemiştir. Şiirleriyle kendisinden sonraki pek çok şairi etkilemiştir. Yazmış olduğu yazıların pek çoğu edebiyat çevrelerinde geniş yankı bulmuş ve kendi döneminin eleştiri, deneme alanlarında büyük bir boşluğu doldurmuştur.

Kaynakça

- Akyüz, Berna, (2002), *Cemal Süreya'nın Şiiri*, Ankara:Ankara Üniversitesi : Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Duruel, Nursel, (1997), *Güvercin Curnatası*, İstanbul: Yapı Kredi yayınları.
- Süreya, Cemal, (1966), *Mülkiyeli Şairler Antolojisi*, İstanbul: Ekin Basımevi.
- _____ (1967), *100 Aşk Şiiri*, İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- _____ (1976), *Şapkam Dolu Çiçekle*, İstanbul: Ada yayınları.
- _____ (1982), *Günübirlik*, İstanbul: Adam Yayıncılık.
- _____ (1990), *On Üç Günün Mektupları*, hzl. Erdal Öz, İstanbul: Can yayınları.
- _____ (1992a), *Folklor Şiire Düşman*, İstanbul: Can yayınları.
- _____ (1992b), *Uzat Saçlarını Frigya*, İstanbul: Yön Yayıncılık.
- _____ (1992c), *99 Yüz*, İstanbul: Kaynak yayınları.
- _____ (1992d), *Aydınlık Yazıları/ Paçal*, İstanbul: Kaynak yayınları.
- _____ (1992e), *Papirüs'ten Başyazılar*, İstanbul: Cem Yayınevi.
- _____ (1993), *Aritmetik İyi Kuşlar Pekişi*, İstanbul: Doğan Kardeş yayınları.
- _____ (1995), *Yürek Ki Paramparça*, hzl. Eray Canberk, İstanbul: Yapı Kredi yayınları.
- _____ (1996), *Günler*, İstanbul: Yapı Kredi yayınları.
- _____ (2000a), *Sevda Sözleri*, İstanbul: Yapı Kredi yayınları.
- _____ (2000b), *Toplu Yazılar 1*, İstanbul: Yapı Kredi yayınları.